

ROLUL ȘCOLILOR REALE ÎN FORMAREA TINERILOR DIN BUCOVINA HABSBURGICĂ* (II)

LIGIA-MARIA FODOR

Die Rolle der Realschulen in der Ausbildung der Jugend in der habsburgischen Bukowina (II)

(Zusammenfassung)**

Die Studie präsentiert die Umstände, unter denen die Realschulen in der Bukowina gegründet und später reformiert wurden und inwiefern diese Anstalten zur Entwicklung des Realunterrichtes und zur Ausbildung der Jugend in der Bukowina beigetragen haben. Es wird über die Realschulen aus Czernowitz und Sereth berichtet, und zwar: das Ziel, die Merkmale und den Lehrplan der Realschulen; die Bedingungen, unter denen die didaktische Tätigkeit ausgeübt wurde; Informationen über Schüler und Lehrer, andere (sportliche, unterhaltende, kulturelle) Beschäftigungen der Schüler, die Prüfungsergebnisse, Schwierigkeiten und Hindernisse in der Ausübung der didaktischen Tätigkeit usw. Die Darstellung des obengenannten Themas wird bis zur Zeit des II. Weltkriegs weitergeführt.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Realunterricht, Anfänge und Reform der Realschulen in der Bukowina, griechisch-orientalische Oberrealschule in Czernowitz, Unterrealschule in Sereth, Gewerbliche Fortbildungsschule in Sereth, Staats-Realschule in Czernowitz, Bukowiner Jugend.

Anexarea de către Imperiul Habsburgic, în anul 1775, a teritoriului din nord-vestul Moldovei, care cuprindea ținuturile reunite ale Cernăuților și Sucevei, a reprezentat constituirea unei noi provincii denumite Bucovina¹, care a fost parte integrantă a monarhiei austriece până în anul 1918.

Studiul analizează cadrul legal privind organizarea și funcționarea învățământului școlar real și evoluția rețelei de școli reale publice și confesionale

* Comunicare susținută în cadrul Conferinței științifice internaționale „Bucovina și bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiționalism și modernitate”, cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări și referate științifice a Institutului „Bucovina” al Academiei Române, închinată *Centenarului nașterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuți, 10–11 noiembrie 2011.

** Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

¹ Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei. De la administrația militară la autonomia provincială (1774–1864)*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 110–112.

care au funcționat în Bucovina habsburgică. Sunt expuse scopul, caracteristicile și programele școlare aferente școlii reale, fiind prezentate totodată condițiile de admitere în învățământul școlar real și beneficiile obținerii diplomei de maturitate. De asemenea, sunt prezentate demersurile de înființare a școlilor reale în Bucovina, condițiile de desfășurare a activității didactice, programele școlare, actele de numire în funcție a directorilor și anumite aspecte referitoare la activitatea acestora, informații privind personalul didactic și elevii, acțiunile întreprinse de către autoritățile școlare, persoane juridice și fizice pentru ajutorarea elevilor în vederea promovării învățământului, frecvența școlară din punct de vedere etnic și confesional, activitățile sportiv-recreative și culturale practicate de către elevi, cota de promovabilitate la examenul de maturitate și modul de desfășurare a activității didactice în timpul Primului Război Mondial.

Școala Reală Inferioară din Siret

Existența a două școli primare în Siret, cu un număr mare de elevi (întrucât orașul avea un număr de 6 486 locuitori) și situația financiară grea a populației, care a făcut imposibilă continuarea studiilor la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, au constituit argumente pentru inițierea, în anul 1870, a acțiunii de înființare a unei școli reale la Siret. Această inițiativă a fost promovată de către primarul localității, căpitanul dr. Josef Eduard cavalier de Gutter². Comunitatea se angaja să suporte toate cheltuielile necesare pentru înființarea școlii și să asigure spațiul necesar localului școlar, solicitând ca statul să aloce fonduri pentru salarizarea personalului didactic³.

În baza Ordinului Ministerial nr. 7 089, din 30 iulie 1872, a fost aprobată, prin Rezoluția Imperială din 6 august 1872, înființarea la Siret a unei Școli reale inferioare comunale, cu limba de predare germană, începând cu anul școlar 1873/1874, fiind prevăzută și acordarea unei subvenții de 3 000 guldeni din Fondul de Studii al Bucovinei, Guvernul Bucovinei trebuind să aloce anual o sumă pentru asigurarea bunei funcționări a școlii⁴.

În 17 septembrie 1873, a fost deschisă prima clasă a școlii în cadru festiv, în prezența autorităților locale, a căpitanului districtual, Anton Negrusz și a primarului,

² S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 7; Victor Prelicz, *Geschichte der Stadt Sereth und ihre Alterthümer*, în „Zweiter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1885/1886, Czernowitz, 1886, p. 18.

³ Idem, Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 1–4.

⁴ Idem, Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 4; Dr. Titus von Alth, *Zur Geschichte der Anstalt*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Sch

maior Enenkl de Enkelstern, cu un număr de 25 de elevi⁵. În 14 octombrie 1873, guvernatorul Bucovinei, baronul Pino de Friedenthal, și inspectorul general școlar, dr. Josef Marek, au efectuat o vizită la acest institut, prilej cu care au constatat dotarea corespunzătoare a acestuia.

În anul 1875, Consiliul Școlar al Țării a propus ministerului trecerea școlii în administrarea statului, din cauza situației financiare precare a comunității, aceasta fiind reiterată în anii 1877, 1878, 1880⁶.

Comisia Țării a aprobat, în 26 iunie 1880, în baza hotărârii Dietei Bucovinei din 8 octombrie 1878, să aloce anual suma de 3 000 de florini din Fondul de Studii pe durata existenței școlii ca institut de stat⁷. Consiliul local din Siret și-a luat angajamentul, printr-o declarație întocmită în 10 aprilie 1880, să treacă casele nr. 44 și nr. 45 în mod gratuit în administrarea statului, în vederea asigurării localului școlar, a locuinței directorului și a omului de serviciu, să întrețină și să mențină în stare de funcționare spațiul locativ și mobilierul existent, să achiziționeze mobilierul necesar pentru desfășurarea, în condiții normale, a activității didactice (table, catedre, bănci), să asigure lemnul necesar pentru încălzirea localului școlar, să plătească salariul omului de serviciu și al unui ajutor al acestuia, care avea să fie angajat în lunile de iarnă, să suporte cheltuielile aferente iluminatului localului școlar și să construiască, până la sfârșitul lunii septembrie a anului 1880, o fântână în curtea școlii⁸.

Pericolul desființării școlii din cauza situației financiare dificile, existența în Bucovina a doar două școli secundare de stat (Gimnaziul Superior din Cernăuți și Gimnaziul Inferior din Rădăuți) și obligațiile asumate de către comunitate au constituit argumente pentru trecerea școlii în administrarea statului⁹. În baza raportului ministrului Sigmund baron Conrad de Eybesfeld, din 31 mai 1880, s-a aprobat, prin Rezoluția Imperială din 7 iunie 1880, ca Școala Reală Inferioară Comunală din Siret să fie preluată, începând cu anul școlar 1880/1881, de către administrația de stat¹⁰.

În primii ani, activitatea școlară s-a desfășurat într-o casă închiriată¹¹, iar începând cu anul 1876, la etajele unu și doi ale unei clădiri noi construite, spațiul de la parterul acesteia fiind destinat școlii primare și Consiliului local¹². În 7 septembrie 1884 a fost inaugurat propriul local școlar. După oficierea slujbelor greco-orientale și romano-catolice, primarul Enkelstern a ținut un discurs în fața autorităților, a părinților și elevilor prezenți la acest eveniment referitor la

⁵ Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 4.

⁶ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 22, 28–52, 63–68.

⁷ *Ibidem*, f. 80.

⁸ *Ibidem*, f. 81–93.

⁹ *Ibidem*, f. 67–68.

¹⁰ *Ibidem*, f. 64–69.

¹¹ *Ibidem*, f. 10–11.

¹² Dr. Titu

importanța acestei școli pentru formarea tinerilor¹³. În clădirea școlii a funcționat, până în anul 1905, Muzeul de Istorie al orașului¹⁴.

Programa școlară a fost întocmită în mod similar cu cea aferentă claselor inferioare ale Școlii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuți¹⁵. La solicitarea conducerii școlii, din 16 iunie 1882, de înființare a unor cursuri facultative de limba română și limba ruteană, a fost introdusă limba română, ca disciplină facultativă, prin Ordinul Ministerial nr. 2 218, din 9 februarie 1883, fiind prevăzute două ore pe săptămână, în conformitate cu prevederile Legii nr. 3 603, din 19 aprilie 1870. Cursul de limba ruteană nu a fost organizat, din cauza numărului mic de elevi ruteni¹⁶.

Primul director al școlii a fost profesorul dr. Titus von Alth, numit prin Ordinul Ministerial nr. 7 089, din 30 iulie 1873, în baza propunerii Consiliului Școlar al Țării, din 31 mai 1873¹⁷. Calificarea corespunzătoare, experiența didactică de la Școala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuți, faptul că era autohton și un bun cunoscător al relațiilor interetnice și al limbilor germană, română și ruteană, l-au recomandat pentru această funcție¹⁸. Acestuia i-a succedat în funcție profesorul de la Gimnaziul de Stat din Cernăuți, dr. Rudolf Iunowicz. În baza raportului ministrului Cultelor și Instrucțiunii, Sigmund baron Conrad de Eybesfeld, din 22 august 1881, a fost aprobată, prin Rezoluția Imperială din 27 august 1881, numirea profesorului dr. Rudolf Iunowicz în funcția de director¹⁹. Născut în 21 decembrie 1845, la Bolechow (Galiția), de confesiune greco-catolică, acesta era calificat pentru învățământul secundar la disciplinele științele naturii pentru cursul superior și la fizică pentru cursul inferior, precum și pentru stenografie²⁰. Experiența profesională de 11 ani, calificarea corespunzătoare, formarea științifică, rezultatele școlare foarte bune, îndeplinirea cu punctualitate a

¹³ *Ibidem*, p. 4.

¹⁴ Franz Pieszczocho, *Din istoria Liceului „Lațcu Vodă” Siret*, Siret, 2005, p. 12.

¹⁵ Dr. Rudolf Junowicz, *Schulnachrichten*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1884/1885, Czernowitz, 1885, p. 41–48 (în continuare se va cita „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885”); idem, *Schulnachrichten*, în „Zweiter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1885/1886, Czernowitz, 1886, p. 34–41; idem, *Schulnachrichten*, în „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1886/1887, Czernowitz, 1887, p. 16–23 (în continuare se va cita „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1886/1887”).

¹⁶ S.A.N.I.C., Fond Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, mapa LXVI, dosar nr. 5, f. 1–2.

¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 1, f. 14–16; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 7.

¹⁸ S.A.N.I.C., Fond Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 14–16.

¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 3, f. 3–5.

²⁰ *Ibidem*, f. 13; R. Wurzer, *Festschrift zur hundertjährigen Gedenkfeier der Gründung des Gymnasiums 1808–1908. Geschichte des k. k. I. Staatsgymnasiums in Czernowitz*, Czernowitz, Druck und Verlag der E

atribuțiilor, tratamentul uman și plin de tact față de elevi, caracterul ireproșabil și atitudinea moral-politică corespunzătoare, au constituit argumentele care au stat la baza numirii acestuia în funcția de director²¹. Iunowicz a elaborat un manual școlar pentru stenografie și mai multe materiale în domeniul științelor naturii²².

Personalul didactic al școlii a fost preocupat de pregătirea profesională, publicând diverse studii în anuarele școlii²³. Profesorul Victor Prelicz a scris o istorie a orașului, intitulată *Geschichte der Stadt Sereth und ihre Alterthümer* [Istoria orașului Siret și antichitățile sale], care a fost publicată în anul 1886. Această lucrare a fost folosită drept manual școlar pentru disciplina facultativă *Istoria orașului Siret*. Totodată, acesta a scris și o lucrare privind geografia orașului²⁴.

Pentru încurajarea frecventării acestei școli, elevii care aveau o situație materială precară și care obținuseră rezultate școlare bune, au beneficiat de scutire de la plata taxei de școlarizare. Situația financiară grea a populației, lipsa unui internat și numărul mic de burse acordate elevilor, au determinat scăderea frecvenței școlare²⁵. Dacă în primul an școlar, 1873/1874, au fost înscriși în clasa I 34 de elevi, după doi ani de studiu, aproximativ jumătate dintre elevii înscriși s-au retras, ajungându-se ca în ultimul an școlar, 1886/1887, să fie înscriși în cele patru clase 46 de elevi. La Școala Reală din Siret au studiat elevi de etnie germană (aproximativ 72%), română (aproximativ 17%), polonă (aproximativ 8%) și ruteană (aproximativ 3%), de confesiune mozaică (aproximativ 45%), romano-catolică (aproximativ 32%), greco-orientală (aproximativ 15%), evanghelică (aproximativ 5%) și greco-catolică (aproximativ 3%)²⁶.

Această școală a beneficiat de subvenții în valoare de 4 000 florini în perioada 1872–1876, acordate din bugetul provinciei și din Fondul Școlar al Bucovinei, întrucât comunitatea nu mai putea să asigure suma pentru întreținerea acestei școli și era necesară menținerea acestui institut pentru că în afara celui de la Cernăuți, nu mai exista altul în toată provincia²⁷. În perioada 1875–1880, școala a

²¹ S.A.N.I.C., Fond *Gubernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 3, f. 3.

²² *Ibidem*, f. 4.

²³ *Ibidem*, dosar nr. 4, f. 1–160; Clemens Herasimowicz, Anton Kohlmann, *Theorie der Richtungsgrößen in ihrer Anwendung auf die Ebene*, în „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1884/1885, Czernowitz, 1885, p. 12–39; Alfred Lewandowski, *Napoleon I. und die Polen*, în „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1886/1887, Czernowitz, 1887, p. 3–14.

²⁴ Franz Pieszczoeh, *op. cit.*, p. 14.

²⁵ Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 11.

²⁶ S.A.N.I.C., Fond *Gubernământul Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LX, dosar nr. 5, f. 11, 16, 35; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 11; „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth”, 1886/1887, p. 28–29.

²⁷ *Stenographische Protokolle des Bukowinaer Landtags für die zweite Session der vierten Wahlperiode 187*

beneficiat anual de subvenții acordate din bugetul provinciei și de stat, în valoare totală de 21 000 guldeni²⁸.

În baza Ordinului Ministerial nr. 21 903, din 21 noiembrie 1883, privind desființarea unor școli secundare de stat cu o frecvență redusă, Consiliul Școlar al Țării a decis, în ședința din 28 decembrie 1883, continuarea activității Școlii Reale din Siret, deși numărul elevilor înscriși nu depășea 70–80, fiind invocate următoarele argumente: scăderea numărului elevilor în întreg imperiul; era singura școală reală existentă în Bucovina finanțată de către stat; au fost alocate sume mari pentru funcționarea școlii²⁹. Însă această situație s-a agravat, ajungându-se în situația ca, în anul 1889/1890, clasa a IV-a să aibă în componență maxim șase elevi, ceea ce i-a determinat pe membrii Consiliului Școlar al Țării să solicite ministerului, în 19 aprilie 1889, desființarea școlii la sfârșitul anului școlar 1888/1889. Această propunere a fost aprobată prin Ordinul Ministerial nr. 8 002, din 9 mai 1889³⁰. Ca urmare, a fost constituit un comitet format din inspectorul școlar general și directori ai Școlii Profesionale din Cernăuți, Școlii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuți, Gimnaziului Superior de Stat din Cernăuți și ai Institutului Pedagogic din Cernăuți, care au stabilit, în ședința din 14 decembrie 1888, modul de distribuire a materialelor didactice ale Școlii Reale din Siret³¹.

În cadrul Școlii Reale Inferioare din Siret a funcționat și Școala Complementară Profesională. Prin Ordinul Ministerial nr. 6 253, din 23 mai 1882, a fost aprobată înființarea unei școli complementare profesionale afiliată Școlii Reale Inferioare și programa școlară. Aceasta era administrată de către o comisie formată din președinte, care era primarul orașului, și un număr de patru membri din rândul meseriașilor, care erau desemnați de către stat, provincie, comunitatea locală și Camera de Comerț³². Cursurile acestei școli au început în 15 octombrie 1882³³. Statutul și planul de învățământ al școlii complementare au fost întocmite în conformitate cu prevederile Dispoziției Ministeriale nr. 3 674, din 24 februarie 1883³⁴. Școala era formată dintr-o clasă pregătitoare și două clase, iar cursurile aveau loc în fiecare duminică, orele 10.00–12.00 și, de luni până vineri, orele 17.00–19.00. Această școală a beneficiat de subvenții din partea statului, a Camerei de Comerț și a Consiliului local din Siret³⁵.

²⁸ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 19, 21–30, 105–110; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 5–6.

²⁹ *Ibidem*, f. 102–104.

³⁰ *Ibidem*, f. 136–142.

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 8–9.

³² „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885”, p. 56–57.

³³ S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXVI, dosar nr. 1, f. 103; Dr. Titus von Alth, *op. cit.*, p. 6.

³⁴ „Erster Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1884/1885”, p. 56.

³⁵ *Ibidem*.

În perioada existenței școlii a fost asigurată o cotă medie de participare de circa 100 persoane anual, cursanții provenind din rândul zidarilor, bijutierilor, librarilor și cuștarilor. Din punct de vedere etnic, elevii care au frecventat această școală au fost aproximativ 85% germani, aproximativ 10% polonezi, aproximativ 3% români și aproximativ 2% ruteni și, din punct de vedere confesional, aproximativ 75% romano-catolici, aproximativ 15% mozaici, aproximativ 5% greco-orientali și aproximativ 5% evanghelici³⁶.

Școala Reală de Stat din Cernăuți

Înființarea Școlii Reale de Stat din Cernăuți a fost pusă în discuție în ședința Consiliului Școlar al Țării din 20 iunie 1902, de către directorul Școlii Reale Superioare Greco-Orientale, Constantin Mandyczewski, care a propus constituirea acesteia din clasele paralele existente la institutul pe care îl conducea, întrucât numărul elevilor era mare și localul școlar devenise neîncăpător³⁷. Consiliul Școlar al Țării a propus ministerului, în raportul din 8 martie 1904, înființarea unei școli reale inferioare începând cu anul 1904/1905 și închirierea unei clădiri³⁸. Ministerul a respins, la 4 iunie 1904, această propunere, întrucât prioritare erau transformarea Gimnaziului din Siret în gimnaziu superior, înființarea unui gimnaziu la Coțmani și transformarea Filialei Gimnaziului de Stat I în Gimnaziul de Stat III³⁹. În ședința Consiliului Școlar al Țării din 21 octombrie 1904, deputatul dr. Straucher a reiterat propunerea de înființare a școlii reale⁴⁰. Demersurile au fost reluate anual în perioada următoare, deputații dr. Straucher, dr. Skedl, von Landwehr și Langenhan, propunând chiar și înființarea unei școli reale la Suceava. În anii 1904 și 1905, Dieta Bucovinei a hotărât înființarea unei școli reale inferioare la Cernăuți, formată din clasele paralele separate de la Școala Reală Greco-Orientală⁴¹.

În acest context, ministrul Karl conte de Stürgkh a transmis Consiliului Școlar al Țării din Cernăuți că se avea în vedere, în principiu, înființarea unei școli reale de stat în anul școlar 1910/1911, cu condiția ca factorii interesați, adică primăria Cernăuți și Fondul Religionar, să contribuie la întreținerea acesteia.

³⁶ *Ibidem*, p. 57–58; „Dritter Jahresbericht der k. k. Staats-Unterrealschule und Gewerblichen Fortbildungsschule in Sereth, 1886/1887”, p. 34; Hermann Rump, *Schulnachrichten*, în „VII. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth”, veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, Czernowitz, 1913, p. 65; idem, *Schulnachrichten*, în „VIII. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth”, veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, 1914, p. 103; idem, *Schulnachrichten*, în „VI. Jahresbericht des k. k. Franz Josef-Staatsgymnasiums in Sereth”, veröffentlicht von Dr. Hermann Rump, k. k. Direktor, Czernowitz, 1912, p. 79.

³⁷ S.A.N.I.C., Fond *Gubernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii*, mapa LXIX, dosar nr. 1, f. 4.

³⁸ *Ibidem*, f. 4–7.

³⁹ *Ibidem*, f. 1–3.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 23–24.

⁴¹ *Ibidem*,

În acest sens, au avut loc discuții între reprezentanții primăriei și ai Fondului Religionar referitoare la contribuția acestora pentru construirea unui local școlar, însă nu s-a ajuns la nicio înțelegere. Consiliul local era dispus să contribuie cu suma de 25 000 coroane, lucrarea putând fi finalizată în anul 1912. În baza raportului ministrului din 6 august 1910 a fost aprobată, prin Rezoluția Imperială din 25 august 1910, înființarea unei Școli Reale de Stat la Cernăuți, începând cu anul școlar 1910/1911, cu limba de predare germană, prin separarea claselor paralele de la Școala Reală Greco-Orientală, cu condiția încheierii unei înțelegeri între Consiliul local și Fondul Religionar privind construirea unui local școlar⁴². De asemenea, Fondul Religionar Greco-Oriental trebuia să accepte propunerea de a pune la dispoziție noii Școli Reale de Stat sala de desen a Școlii Reale Greco-Orientale⁴³.

Pentru susținerea acestei inițiative, ministrul a prezentat următoarele argumente: existența în Bucovina, în anul 1910, a unui număr de zece gimnazii și numai a unei școli reale la Cernăuți, care era finanțată de către Fondul Religionar, din bugetul de stat urmând să fie alocate fonduri numai pentru salarizarea profesorilor de la clasele paralele; la începutul anului școlar 1909/1910 existau la Școala Reală Greco-Orientală șapte clase de bază și 11 clase paralele, cu 746 elevi; înrăutățirea rezultatelor școlare din cauza numărului mare de clase paralele și a spațiului insuficient. În cazul în care Consiliul local și Fondul Religionar ar fi ajuns la un acord privind cota de contribuție pentru construirea localului școlar, ministrul a propus ca în anul școlar 1910/1911 să fie deschise cursurile clasei I, celelalte clase urmând să fie activate succesiv câte una anual. Pentru acoperirea cheltuielilor necesare noului institut, a fost alocat de către stat, pentru anul 1910, un buget ordinar de 6 500 coroane și unul extraordinar de 6 200 coroane pentru achiziționarea de materiale didactice și mobilier. În urma discuțiilor cu Ministerul de Finanțe, acesta a declarat că trebuie să se ducă tratative cu Primăria Cernăuți în legătură cu o contribuție mai mare⁴⁴. Consiliul local din Cernăuți și-a asumat angajamentul, în ședința din 11 octombrie 1910, de a crește suma alocată pentru începerea construcției Școlii Reale de Stat din Cernăuți de la 25 000 coroane la 40 000 coroane, propunând să achite jumătate din sumă la începerea construcției și cealaltă jumătate la finalizarea lucrărilor.

În 17 octombrie 1910, guvernatorul Bucovinei a înaintat ministerului concluziile discuțiilor avute cu Primăria Cernăuți și Fondul Religionar Greco-Oriental, exprimându-și opinia că se putea renunța la contribuția Fondului Religionar, așa cum a fost și în alte cazuri asemănătoare, de exemplu la construcția Gimnaziului de Stat din Coțmani și, în special, la proiectul construcției clădirii Școlii Reale Superioare Greco-Orientale. Totodată, a solicitat aprobare pentru efectuarea unor lucrări de modificare a casei Theodoriei Schulz, pe care intenționa să o închirieze

⁴² *Ibidem*, f. 140–143.

⁴³ *Ibidem*, f. 141.

⁴⁴ *Ibidem*,

începând cu 1 noiembrie 1910⁴⁵. Consistoriul Greco-Oriental a declarat, în adresa nr. 3 833, din 13/26 mai 1911, că refuză să contribuie la construirea localului școlar, aprobând însă cutilizarea sălii de desen a Școlii Reale Greco-Orientale din Cernăuți, care trebuia să fie eliberată în decurs de un an⁴⁶. Negocierile au mai continuat și s-a ajuns la o înțelegere prin care Consiliul local se angaja să contribuie cu suma de 40 000 coroane pentru construcția localului și Fondul Religionar cu o sumă cuprinsă între 10 000 și 20 000 coroane; sala de desen a Școlii Reale Greco-Orientale putea fi folosită provizoriu de către Școala Reală de Stat din Cernăuți. În baza acordului dintre Primăria Cernăuți și Fondul Religionar Greco-Oriental și a raportului ministrului, Karl conte de Stürgkh, din 14 iulie 1911, a fost aprobată, prin Rezoluția Imperială din 31 iulie 1911, înființarea Școlii Reale de Stat din Cernăuți, cu limba de predare germană, începând cu 1 septembrie 1911, prin separarea claselor paralele existente la Școala Reală Greco-Orientală, cu contribuția Primăriei din Cernăuți, fiind alocate fonduri în valoare de 12 500 coroane⁴⁷. În anul școlar 1911/1912 a fost deschisă clasa I, în anii următori fiind activate succesiv celelalte clase.

Consiliul Școlar al Țării a solicitat ministerului, la 23 aprilie 1914, afilierea, începând cu anul școlar 1915/1916, a unui Gimnaziu real-reformat, prin transformarea claselor paralele superioare, pentru că ar fi fost reduse cheltuielile; în planul acestui gimnaziu, valabil pentru clasele V–VIII, ar fi fost incluse limba latină și filosofia, ca discipline obligatorii⁴⁸. Această solicitare nu a fost aprobată, ministerul dispunând, în 24 martie 1914, că era necesară analizarea cheltuielilor, însă izbucnirea războiului nu a mai permis realizarea acestui gimnaziu⁴⁹.

Activitatea didactică s-a desfășurat în clădirea situată în Siebenbürgerstrasse, nr. 27, închiriată de la Theodora Schulz pentru o perioadă de șase ani⁵⁰, iar începând cu anul școlar 1915/1916 a fost închiriată casa lui Arthur Polesiuk, situată în Petrinogasse nr. 1, pentru o perioadă de doi ani și jumătate (1 mai 1914 – 31 octombrie 1916)⁵¹. În ciuda lucrărilor de reamenajare a spațiului destinat desfășurării cursurilor, nu a îndeplinit normele igienico-sanitare, această situație fiind analizată și la conferința profesorilor din 30 octombrie 1913⁵².

Programa școlară a fost identică cu cea specifică Școlii Reale Greco-Orientale, valabilă în conformitate cu Ordinul Ministerial nr. 27 317, din 3 august 1909. Ca disciplină facultativă a fost studiată muzica⁵³.

Conducerea școlii a fost asigurată în primii ani de funcționare de către Anton Romanowsky, profesor la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți, care,

⁴⁵ *Ibidem*, f. 167.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 166.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 175–178.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 23, 30.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 31–32.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar nr. 5, f. 39–41.

⁵¹ *Ibidem*, f. 188–189.

⁵² *Ibidem*, f. 112–113.

⁵³ *Ibidem*,

în baza raportului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii nr. 41 984, din 26 octombrie 1911, a fost numit în funcția de director al Școlii Reale de Stat din Cernăuți, prin Rezoluția Imperială din 12 noiembrie 1911⁵⁴. Născut în anul 1856, calificat pentru învățământul secundar la disciplinele limbile franceză și engleză, Romanowsky și-a desfășurat activitatea didactică la Școala Reală Greco-Orientală din Cernăuți. Calitățile profesionale, responsabilitatea și modul de îndeplinire exemplară a atribuțiilor de serviciu, rezultatele excepționale obținute în activitatea didactică, atitudinea plină de tact și energică l-au recomandat pentru această funcție⁵⁵.

În timpul Primului Război Mondial, directorul Romanowsky s-a refugiat la Viena și, în conformitate cu Ordinul Consiliului Școlar al Țării nr. 8792/D, din 30 septembrie 1915, Baruch Schwarz a fost însărcinat cu preluarea atribuțiilor de conducere a Școlii Reale de Stat din Cernăuți până la întoarcerea directorului, în iunie 1916⁵⁶. În anul școlar 1915/1916, Baruch a coordonat activitatea școlii, îndeplinind totodată și atribuțiile de predare la Școala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuți⁵⁷. Personalul didactic a fost format, în mare parte, din personal necalificat⁵⁸.

În perioada scurtă de funcționare, școala a fost frecventată de către elevi de etnie germană (aproximativ 90%), polonă (aproximativ 8%), română (aproximativ 1%), ruteană, cehă și maghiară (aproximativ 1%), de confesiune mozaică (aproximativ 45%), romano-catolică (aproximativ 35%), greco-catolică (aproximativ 15%) și evanghelică (aproximativ 5%)⁵⁹.

Concluzionând, se poate afirma că în Bucovina s-a constatat un interes relativ restrâns al populației pentru frecventarea școlilor reale, fiind înființate numai trei institute, unul confesional și două publice: Școala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuți, Școala Reală Inferioară din Siret și Școala Reală de Stat din Cernăuți. Această situație a fost determinată de mai mulți factori, și anume: criza economică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, lipsa unui institut tehnic superior în Bucovina, existența Universității din Cernăuți, care avea în componență facultăți cu profil umanist, neînțelegerile dintre reprezentanții Fondului Religionar Greco-Oriental și ai comunităților locale în privința contribuției acestora pentru întreținerea școlilor reale, întrucât acestea erau gândite ca institute publice și confesionale, care nu beneficiau de fonduri de la bugetul de stat. Cu toate acestea, Școala Reală Inferioară din Siret și Școala Reală de Stat din Cernăuți au avut statutul de institut de stat, ca urmare a politicii imperiului de dezvoltare a provinciei. Situația financiară grea a populației, lipsa unui internat pentru elevi și frecvența redusă au determinat desființarea în anul 1889 a Școlii Reale Inferioare din Siret.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar nr. 3, f. 2–5.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 3–4.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 25.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 23.

⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2, f. 14–15, dosar nr. 4, f. 1–170.

⁵⁹ *Ibidem*,